

Limbajul teatrului de animație

Andreea-Corina IONESCU

UNATC „I.L. Caragiale” București
andreeacorinaionescu@gmail.com

Abstract: *The language of the animation theatre is the one provided by the puppet through its animator. Its means of communication receive profound symbolic value. Through his manner of animation, the animator offers the puppet a life of its own, thus managing to convince the spectator of any age that everything that happens on stage is not a mirage, but the pure reality of here and now.*

Keywords: *animation theatre, emotion, puppet, story, children, art, communication, language.*

Teatrul de animație este o artă complexă prin definiție și una dintre cele mai vechi forme de manifestare artistică, ce înglobează toate formele de artă a *frumosului* – teatrul, muzica, pictura, dansul, sculptura – transformându-le într-o metaforă plină de semnificații și emoții. De altfel, istoria teatrului de păpuși, datează încă din vremea lui Platon, care imagina *mitul peșterii*, în lucrarea sa *Republica*, prin intermediul imaginilor create de un *spectacol* de umbre, ilustrând astfel că omul nu poate cuprinde cu ființa sa întreaga realitate, ci doar o proiecție a propriilor percepții, ce pot fi înșelătoare.

De asemenea, date referitoare la existența teatrului de animație datează din vremea lui Socrate, conform scrierii lui Xenophon (430-355 î.Hr) – *Symposium* – Socrate aflat la o cină aristocrată în casa lui Callias, îl întreabă pe cel care s-a ocupat de întreținerea petrecerii, un om din Syracuse, de care din oamenii săi este cel mai mândru, iar acesta i-a dat un răspuns cel puțin surprinzător pentru acesta: „*Entuziaștii, să fie binecuvântați. Ei sunt cei ce mă ajută*

să-mi câștig traiul, venind să-mi vadă păpușile.” (Speaight, 1970, p. 6). În *Banchetul sofistilor*, 600 de ani mai târziu, Athenaios menționa un anume păpușar faimos în acele timpuri – Potheinos – care își prezenta propriile piese, în care parodia avea loc de cinst, „*pe aceeași scenă pe care Euripide și contemporanii săi prezentau piesele lor*” (Speaight, 1955, p. 25).

Încă din cele mai vechi timpuri, păpușile au fost folosite fie ca obiecte sacre în diferite ritualuri, ca înfățișări simbolice în cadrul sărbătorilor populare, fie ca un *motor* de promovare a religiei, a Bisericii, dar și cu rol de *comentator* al moravurilor sociale, satirizând și parodiind întâmplări, personalități de seamă ale tuturor timpurilor. Timp de secole, teatrul de păpuși a fost considerat *inferior*, asemuit de multe ori cu teatrul de stradă, realizat cu mijloace facile, pe alocuri obscen, însă extrem de atractiv pentru toate clasele sociale. Foarte mulți artiști de seamă ai timpurilor au îmbrățișat această artă pentru că, spre deosebire de arta dramatică, cenzura aplicată teatrului de păpuși nu era atât de restrictivă,

astfel aceștia reușind să își exprime liber ideile și viziunile. În ciuda aparențelor, la începutul secolului al XX-lea, teatrul de animație a fost folosit ca instrument de revoltă și propagandă împotriva ipocriziei și a spiritului falimentar al culturii burgheze. Cu timpul teatrul de păpuși s-a transformat dintr-un spectacol rudimentar, itinerant, prezentat pe scene improvizate, într-o formă de artă concretă de mare amploare, aflată în permanentă dezvoltare, grație preocupării unor personalități de seamă, precum Maurice Maeterlinck, Alfred Jarry, Gordon Craig, Richard Teschner, Tadeusz Kantor, Sergey Obraztsov ș.a.m.d.

Deși are o îndelungă istorie în care s-a adresat publicului matur, astăzi, teatrul de animație este considerat o artă destinată cu precădere celor mici, poate datorită prejudecăților cum că obiectul care face însuși subiectul acestui tip de teatru este unul destinat copiilor. *Păpușa* sau *marioneta* nu reprezintă un obiect decorativ, ci o prelungire a actorului în mâinile căruia aceasta prinde viață. Actorul-păpușar imprimă acesteia, prin mișcare și voce, stări, emoții și trăiri puternice. Teatru de animație poate fi considerat, cu multă seriozitate, un *miracol*, atât pentru cei ce îl înfăptuiesc, cât și pentru publicul privitor.

Emoția jocului în sine, dar și puterea pe care o are de a transpune lumea magică a poveștilor în imagini, fac din teatrul de animație o artă în care mijloacele de expresie schimbă percepția umană atât de rigidă și închistată în concret. În multe ocazii, teatrul de animație, a fost considerat o *Cenușăreasă* a teatrului, un gen *minor*, însă acest tip de teatru, așa cum spunea și George Sand (în Pătrășcanu, 1945), se adresează *nu numai copiilor, ci și tuturor oamenilor de duh* (p. 533).

Teatrul de animație stimulează și cultivă creativitatea și imaginația copiilor, dar și pe cea a adulților, în funcție de disponibilitatea pe care aceștia o au atunci când vin în sala de teatru. Astăzi, rolul primordial al său este să deschidă minți și suflete și nu acela de educator în sensul didactic, ci estetic.

Pentru un copil, teatrul de animație este un mediu propice pentru explorarea unor sentimente puternice, pentru dărâmarea unor bariere ale timidității sau pentru învingerea unor temeri. Spre deosebire de adult, el vine cu inima deschisă și sufletul la gură să trăiască alături de păpuși și de actori povestea sa preferată. Implicarea lui în povestea ce se desfășoară pe scenă, nu este îngrădită de prejudecăți artistice și culturale, dar acest

Cei trei purceluși – Teatrul Țândărică

Spectacolul utilizează mânuirea de pe pasarelă și revine la una din tradițiile teatrului de păpuși – marioneta cu fire lungi. Textul și regia: Mihai Gruia Sandu; Scenografia, costumele și păpușile: Daniela Drăgulescu, Matei Dumitrescu, Elena Nucă, Mihai Ungureanu, Silviu Spirescu; Muzica: Mihai Bisericanu; Distribuția: Florin Mititelu, Paul Ionescu, Adrian Lefter, Roxana Vișan, Andreea Ionescu, George Simian.

lucru nu ar trebui să determine prezentarea unui spectacol lipsit de consistență, de conflict, de emoții. Copilul este cel mai mare critic mai ales atunci când vine la teatru – dacă nu îi place un personaj, o împrejurare sau chiar întregul spectacol, cu siguranță va face tot posibilul să comunice acest lucru; însă atunci când îi place ce se întâmplă pe scenă, el se implică, exact cum face și atunci când se joacă, și doar atunci spectacolul vizionat nu mai este doar un simplu spectacol, ci o trăire concretă și memorabilă pentru copil.

În teatrul de animație, cuvântul rostit nu este atât de important pe cât este vizualul. Acest lucru nu presupune ca dramaturgia să fie una lipsită de *substanță*, ci mai degrabă trebuie să aibă anumite caracteristici specifice, subliniate în articolul *Dramaturgia teatrului de animație* de prof. univ. dr. Cristian Pepino (2002, p. 214), și anume: text și replici scurte, conflict, prezentarea unor personaje

noi de-a lungul piesei, astfel menținând *treaz* interesul publicului, trecerea de la un decor la un altul într-un ritm alert, neținând cont de coordonatele temporale și spațiale, jocul fizic al personajelor și predominanța acestuia și, cea mai importantă dintre toate, cunoașterea publicului căruia îi este destinat spectacolul. Este cât se poate de important ca reprezentarea să fie una alertă, vie, în care să predomine bucuria sinceră a jocului. Fiecare spectator ce pășește în sala de spectacol, în mod special copilul, aduce cu sine o emoție pe care o transmite actorului prin reacția pe care o are la ceea ce se petrece pe scenă, de aceea *completul* ce dă viață spectacolului trebuie să se *ridice* la standardele pe care acesta le are, iar acest lucru se poate realiza doar cunoscând cu adevărat publicul căruia se adresează povestea jucată. Fantezia, empatia și emoția sunt piloni de bază în spectacolele realizate pentru teatrul de animație, pentru că, spre deosebire

de teatrul dramatic unde personajele din piese se regăsesc în realitatea imediată, cele din spectacolele de animație sunt produse ale fanteziei noastre. Doar noi le putem găsi corespondențe în realitate personajelor fantastice și asta doar prin puterea imaginației. Ori, dacă dramaturgul a căzut în capcana teatrului dramatic, încărcând textul cu replici și dialoguri interminabile, atunci păpușa însăși își va pierde acel farmec pe care îl posedă.

Limbaul teatrului de animație este cel oferit de păpușă prin intermediul mânuitorului său. Mijloacele sale de comunicare primesc valoare simbolică profundă. Prin mânuire, acesta îi oferă o viață a sa proprie, astfel reușind să convingă spectatorul de orice vârstă că tot ce se întâmplă pe scenă nu este aieva, ci totul se întâmplă *aici* și *acum*. Animarea obiectelor nu este străină niciunui om. Fiecare dintre noi am făcut acest lucru la un moment dat, cu toată credința noastră. Această acțiune a fost pusă de către psihologi pe seama

dorinței omului de a-și pune întrebări și de a-și găsi propriile răspunsuri referitoare la condiția sa trecătoare. Astăzi, păpușa este ades folosită în terapiile suport pentru copiii cu deficiențe verbale, de concentrare, dar și pentru îmbunătățirea anumitor trăsături de caracter în plină formare. Forța comunicării prin intermediul păpușii este incredibilă!

Spectacolele de teatru de animație NU sunt spectacole de teatru dramatic la scară mică. Păpușile și marionetele nu trebuie să fie privite ca substitut al actorilor din teatrul dramatic, ci în ele este conservată speranța creatorului că cei ce le vor vedea pe scenă, cu siguranță vor vedea dincolo de obiectele în sine. Dorința păpușarului de a anima personajele ce ajung în mâinile sale, se poate asemui cu cea a copilului, în măsura în care conștientizăm că nu este doar o simplă joacă, ci păpușarul, asemenea actorului dramatic, simte nevoia să exteriorizeze viziunea sa asupra problematicei umane general-valabile.

Referințe bibliografice:

1. SPEAIGHT, George (1970) *Punch and Judy: A History*, Indiana University
2. SPEAIGHT, George (1955) *The History of the English Puppet Theater*, University of Florida Libraries
3. PĂTRĂȘCANU, Elena (1945) *Teatrul de păpuși*, Revista Fundațiilor Regale, ed. Fundația Regală pentru literatură și artă, București
4. PEPINO, Cristian (2002) *Dramaturgia teatrului de animație*, Revista *Atelier*, caiet de studii, cercetări, experimente, UNATC Press, nr. 2 (4)/2002, București
5. PEPINO, Cristian (2007) *Regia spectacolului de animație*, UNATC Press, București
6. SIMON, Vladimir (1983) *O posibilă definire estetică a dramaturgiei teatrului de păpuși*, Revista *Teatrul*, nr. 7-8/1983

Andreea-Corina Ionescu este absolvent al secției Artele spectacolului – Păpuși și marionete din cadrul Facultății de Teatru, UNATC, cu un masterat finalizat în Teatrul de animație din cadrul aceleiași universități. Din anul 2012 este colaborator al Teatrului de animație „Țândărică” – București. Din anul 2014 este doctorand în cadrul Școlii Doctorale UNATC în domeniul Teatru și artele spectacolului.

Andreea-Corina Ionescu is a graduate of the Performing Arts – Puppets and marionettes section of the Theatre Faculty, UNATC, with a master's degree completed in the Animation Theatre within the same university. Since 2012 she is a collaborator at the „Țândărică” Animation Theatre, from Bucharest. Since 2014 she is a doctoral student at the UNATC Doctoral School in the field of Theatre and Performing Arts.